

รายงานเชิงวิชาการ
การอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์

โดย

นางสาวภัทรินทร์	อุ้มเมตตาอารี	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๘
นางสาวพลอยปภัส	เพียรชูพัฒน์	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๑
นายกัญจน์	รัตนเสารวภาคย์	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๓
นางสาวสลิล	แซ่อิง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๕

เสนอ

อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒
โรงเรียนสาธิตนานาชาติมหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นพื้นฐาน(project based learning)
รายวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

รายงานเชิงวิชาการ
การอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์

โดย

นางสาวภัทรินทร์	อุ้มเมตตาอารี	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๘
นางสาวพลอยปภัส	เพียรชูพัฒน์	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๑
นายกัญจน์	รัตนเสารวภาคย์	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๓
นางสาวสลิล	แซ่อิง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๒	เลขที่ ๑๕

เสนอ

อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒

โรงเรียนสาธิตนานาชาติมหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นพื้นฐาน(project based learning)

รายวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

คำนำ

รายงานเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) รายวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้จัดทำได้ฝึกการศึกษาค้นคว้าจากการอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทยศาสตร์ สงเคราะห์ พระยาพิศณุประสาทเวช โดยรายงานเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับเนื้อหา กลวิธี การใช้ภาษา และคุณค่าของคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทยศาสตร์สงเคราะห์ พระยาพิศณุประสาทเวช

ทั้งนี้เนื้อหาในรายงานเล่มนี้มีที่มาจากหนังสือแบบเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และเอกสารอื่นๆที่ได้รับจาก อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์ ทางคณะผู้จัดทำขอขอบพระคุณ อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการทำรายงานในครั้งนี้ ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานที่จัดทำขึ้นมาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษา

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
๑. การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีและวรรณกรรม	
๑.๑ เนื้อเรื่อง	๑
๑.๒ โครงเรื่อง	๑
๑.๓ ฉากท้องเรื่อง	๑
๑.๔ แก่นเรื่อง	๑
๒. การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม	
๒.๑ การสรรคำ	๒
๒.๒ การเรียบเรียงคำ	๒
๒.๓ การใช้โวหาร	๒
๓. การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดีและวรรณกรรม	
๓.๑ คุณค่าด้านอารมณ์	๓
๓.๒ คุณค่าด้านคุณธรรม	๓
๓.๓ คุณค่าด้านปัญญา	๔
๓.๔ คุณค่าด้านวรรณศิลป์	๔
๔. บรรณานุกรม	๕

การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีไทยและวรรณกรรม

๑.๑ เนื้อเรื่อง

มีเนื้อหากล่าวถึงความสำคัญของแพทย์และคุณสมบัติที่พึงมี อีกทั้งยังกล่าวถึงวิธีสังเกตอาการไข้และยารักษา ลักษณะไข้ ๓ การสังเกตตำแหน่งชีพจรธาตุทั้ง ๕ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และ อากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรค เน้นคุณสมบัติของแพทย์ที่ควรมีความรู้ความชำนาญในด้านวิชาการและทางธรรมโดยที่ผู้เขียนเปรียบร่างกายเหมือนเมือง เปรียบดวงจิตเป็นกษัตริย์ และ เปรียบแพทย์เป็นทหาร และ อธิบายถึงความสำคัญในการทำงานร่วมกันของสามอย่างนี้

๑.๒ โครงเรื่อง

โครงเรื่องของคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์มีเนื้อหาครอบคลุมโดยการให้ความเข้าใจในภาพโดยรวมของอาการของโรคและการรักษา อีกทั้งยังกล่าวถึงความสำคัญของแพทย์และคุณสมบัติที่แพทย์ควรมีโดยการใช้เนื้อหาเฉพาะด้านในการอธิบายส่วนใหญ่ แต่เมื่อจะกล่าวถึงนามธรรมของแพทย์ผู้ประพันธ์เลือกที่จะใช้บทเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้อ่านน่าจะคุ้นเคยมาเป็นตัวเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ง่ายและชัดเจนขึ้น

๑.๓ ฉากท้องเรื่อง

สถานที่ที่คัมภีร์ฉันทศาสตร์ได้กล่าวถึงคือโลก เพราะว่าแพทย์ ทหาร กษัตริย์ ล้วนเป็นมนุษย์ที่อาศัยรวมกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ บนโลก ในกลอนได้กล่าวไว้ว่า

อนึ่งจะกล่าวสอน

กายนครมีมากหลาย

เปรียบเทียบเปรียบในกาย

ทุกหญิงชายในโลกา

ในบทนี้มีการใช้คำว่า โลกา ซึ่งแปลว่า โลก

๑.๔ แก่นเรื่อง

คัมภีร์ฉันทศาสตร์ได้เน้นย้ำถึง ความสำคัญของแพทย์ศาสตร์ ลักษณะความคิดของแพทย์ที่มีคุณภาพและจริยธรรม มีความรู้ในเรื่องวิธีการรักษาและให้ยา และมีการกล่าวถึงรายละเอียดของโรคบางโรคและวิธีการรักษาให้คนทั่วไปที่ไม่ได้เรียนแพทย์โดยเฉพาะสามารถรักษาตนเองและผู้อื่นแบบพื้นฐานได้

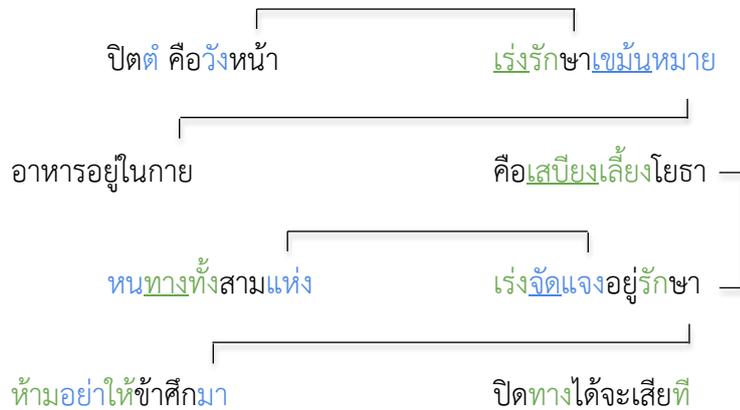
การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม

๒.๑ การสรรคำ

มีการเลือกใช้คำที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีความหมายตรงไปตรงมา และมีการใช้สำนวนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ดังตัวอย่าง

ไข้โรคสิ่งเดียวตาย	จะพลันหายในโรคา
ต่างเนื้อก็ต่างยา	จะชอบโรคอันแปรปรวน

ซึ่งตรงกับสำนวนลงเนื้อชอบลงยา มีหมายความว่า บางคนก็ถูกกับยาบางอย่าง มีการเล่นสัมผัสทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน ดังตัวอย่าง

สัมผัสในที่ เป็นสัมผัสสระ ได้แก่ ต(ตัง)-วัง, เสปียง(เปียง)-เลี้ยง, อย่า-มา และสัมผัสพยัญชนะ ได้แก่ เร่ง-รัก, เขม้น(เม่น)-หมาย, หน-แห่ง, ทาง-ทั้ง, เร่ง-รัก, จัด-แจง, ห้าม-ให้, ทาง-ที

๒.๒ การเรียบเรียงคำ

เรียบเรียงเป็นเรื่องราวตั้งแต่ความรู้พื้นฐานไปจนถึงการรักษาคนไข้ให้ถูกต้อง โดยเริ่มจากการเปรียบเทียบร่างกายเป็นเมือง โรคต่างๆเป็นข้าศึก และแพทย์เป็นทหารที่ต้องดูแลรักษาเมืองไว้ให้ดี สอนว่าสิ่งใดที่ไม่ควรทำ และสิ่งใดที่ควรทำ สอนให้เห็นค่าของวิชาและการศึกษาวิชาให้ถูกต้องแม่นยำแล้วค่อยรักษาคนไข้ ไม่ใช่เพื่อเอาไปอวดอ้างเพื่อหาผลประโยชน์เข้าตัว

๒.๓ การใช้โวหาร

มีการใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ในการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เห็นได้จาก

ดวงจิตคือกษัตริย์

ผ่านสมบัติอันโอฬาร

ข้าศึกคือโรค

เกิดเช่นฆ่าในกายเรา

เปรียบแพทย์คือทหาร

อันชำนาญรู้ล้าเนา

ข้าศึกมาอย่าใจเบา

ห้อมล้อมรอบทุกทิศ

ปิดต คือวังหน้า

เร่งรักษาเขม้นหมาย

อาหารอยู่ในกาย

คือเสบียงเลี้ยงโยธา

มีการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆโดยใช้คำว่า “คือ” ดังต่อไปนี้ หัวใจเป็นกษัตริย์, โรคเป็นข้าศึก, แพทย์เป็นทหาร, น้ำดี(จิตต)เป็นวังหน้า, และอาหารเป็นเสบียง

การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดีและวรรณกรรม

๓.๑ คุณค่าด้านสังคม

คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์เป็นงานเขียนจากยุคอดีตซึ่งมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้เราสามารถศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการแพทย์แผนโบราณได้ ยกตัวอย่างเช่นลักษณะยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยในอดีตมียากวาดคือยาที่ปรุงแล้วบดละเอียดใช้ประสมกับน้ำหรือน้ำกระสายยา แล้วใช้น้ำปาดยาที่โคนลิ้น และยาผาย หรือยาระบาย ว่าอาจทำให้เกิดอาการน้ำดีผุดปกติ เป็นต้น นอกจากนี้ เรายังได้เห็นถึงระดับความเจริญทางการแพทย์ของอดีตอีกด้วย

๓.๒ คุณค่าด้านคุณธรรม

คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณของแพทย์ อันเป็นหลักการที่แพทย์พึงปฏิบัติในฐานะผู้เยียวยารักษาผู้อื่น

เรียนรู้ให้แจ้งกระจัด

เห็นโรคชดอย่าสงสัย

เร่งยากระหน่ำไป

อย่าถือใจว่าลองยา

เป็นแพทย์ควรเรียนรู้ให้กระจ่างจึงรักษา ไม่ลองยากับผู้ป่วย

จะหนีหนีแต่ไกล
จึงหนีแพทย์นั้นหนา

ต่อจวนใกล้จะมรณา
ว่ามีรู้ในท่าทาง

ถ้าจะไม่รักษา ก็ไม่ต้องรับรักษาแต่แรก อย่าทิ้งคนไข้ในตอนทีใกล้ตาย

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงคำสั่งสอนต่อแพทย์ให้มี จรรยาบรรณในการรักษา เราจึงถือได้ว่าคัมภีร์
ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เป็นคัมภีร์ที่มีคุณค่าด้านคุณธรรม เพราะถูกใช้ในการสั่งสอนแพทย์ในแง่
ของคุณธรรมจรรยา

๓.๓ คุณค่าด้านปัญญา

จากการศึกษาคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เราได้เรียนรู้และสังเกตลักษณะของการพหุ
ยานี ๑๑ เป็นแบบอย่างที่ดีของเรา ในการแต่งกาศพยานี ๑๑ นอกจากนี้ เรายังได้เรียนรู้เรื่องศัพท์ภาษาไทย ที่
เราไม่ได้พบเห็นบ่อยๆ เช่นคำว่า คุรุกรรม แปลว่าบาปหนัก ภิชโย แปลว่ามากยิ่งขึ้น สุควาโลย แปลว่าที่อัน
เกษมสุขยิ่ง ฯลฯ มากไปกว่านั้น เราได้ฝึกทักษะการตีความภาษาร้อยกรองที่เราไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็น
การฝึกความคิดของเราในการตีความอีกด้วยทั้งหมดที่กล่าวมานี้ คือการฝึกปัญญาของเราให้แหลมคมยิ่งขึ้น
จากการศึกษาคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เราจึงสรุปได้ว่า เราได้คุณค่าทางปัญญา

๓.๔ คุณค่าด้านวรรณศิลป์

คัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ได้ถูกแต่งขึ้นด้วยถ้อย ภาษาน่าสนใจและสละสลวย
เป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านวรรณศิลป์

อนึ่งจะกล่าวสอน

กายนครมีมากหลาย

เปรียบเทียบเปรียบในกาย

ทุกหญิงชายในโลกา

จากการพิจารณาคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์บทที่ ๓๘ เราได้สังเกตเห็นถึงความสวยงามของ
ภาษาที่ใช้การเลือกสรรคำ และสัมผัสนอกสัมผัสใน ซึ่งทำให้บทประพันธ์คัมภีร์ฉันทศาสตร์แพทย์ศาสตร์
สงเคราะห์สวยงาม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕. กรุงเทพมหานคร:
สกสค. ลาดพร้าว, ๒๕๕๖, ๑๓๑ หน้า